

פתיחה / ראש הישיבה הרב אהרון ליכטנשטיין שליט"א

מרגלא בפומייהו דבני מתיבתא כי מסכת כתובות הינה "מפתח לש"ס". גיוון סוגיותיה, זיקת רבות מהן למרחבי סדרי נשים ונזיקין בכלליותם, הנימה הלמדנית הבוקעת ועולה מן המסכת השוקקת והתוססת - כל אלה זיכרה בתואר "מפתח", המצלין יחוד כמותי ואיכותי גם יחד.

אמנם כן. אך גם פן שני למסכת, המשתקף יותר במחציתה השניה - הנלמדת, כברוב מסכתות, פחות - אך העומד אף הוא במרכז עולמה. בצד שו"א אנפשה, רוב, חזקה, ספק ספיקא, קים ליה בדרכה מיניה, מערכת סוגיות מקומיות: בנין דכרין, מורדת, פרנסה, העוברת על דת, פירותיהן ופירות פירותיהן. מנקודת ראות מסויימת, סוגיות אלו יחסית מוגבלות ומצומצמות, היות והן מתמקדות בהיבט זה או אחר של דברים שבינו לבינה, ולעתים אף נדמה שהן פחות עסיסיות בהיותן מעורות במישורים טכניים, בהם אף גוברת המחוייבות לעסוק בשפיר ושליא של פסיקה. ברם, לאמיתו של דבר, אף כאן יש מקום לנהל מלחמתה של תורה - הליבון היסודי, הניתוח המעמיק, והבירור המקיף - במלא עוצמתה. שכן תחום זה, מכלול החיובים והזכויות במסגרת יחסי בעל ואשה, מהווה צומת בו נפגשים שני הסדרים המרכזיים (ביותר ממובן אחד) שבש"ס. בהגדרת שעבודי נשואין משתזרים שבליל נשים ונזיקין, וקביעת זיקת חיוב מסויים כאישי או כממוני הרי מהווה נימה העוברת כחוט השני דרך מספר פרקים במסכת כתובות. ואם כך, יש, כאמור, מקום להתמודד עם האתגרים בכלים למדניים מובהקים.

יש מקום ויש צורך. תחום זה אינו נושא מופשט ומנותק, אשר העיסוק בו הוא בבחינת דרוש וקבל שכר גרידא. יש לו משמעות מעשית והשקפתית רבה:

ובעשרים השנים האחרונות, במיוחד, הוא הפך להיות מוקד לדיונים וויכוחים צבוריים נוקבים, אם בעולם הכללי ואם בעולם היהודי. במצב זה, נאמרים ונשמעים, גם במסגרת דיונים האמורים לכאורה לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, הרבה דברים שטחיים, ולעתים אף מסולפים. לפעמים, אף בני תורה נגררים, ולו למטרת תגובה והתגוננות, לעלות על מגרש שתוחם על ידי מפלצי דברי בלע על ה' ועל משיחו, ולשחק לפי כללים המוכתבים על ידם. ומכאן, שדוקא בשעה כזו, גדל הצורך בליבון יסודי של הסוגיות, לאור דברי גדולי רבותינו הראשונים והפוסקים, על מנת למצוא, גם במרחב זה, המאור שבתורה. יש - ביחס לנושאים כאלה, ודאי - כמובן צורך ברגישות אנושית ומוסרית, הן כדי להבין את עמדת ההלכה והן כדי ליישמה, אטימות לא תושיענו, על כוז לא נרכב. אך במסגרת דיון הלכתי שרשי, ללא סיסמאות נדושות וללא להיט הרלבנטיות. "לאורו נסע ונלך".

ובכן, יישר כחם של שלשה מיניקי וחכימי בית מדרשנו, יונתן אומן, אליהו בלום ואליהו ליפשיץ, שהגו וליוו הכנת קובץ זה, האמור לתת מענה חלקי למספר ניכר של בעיות היסוד הכרוכות במערכת היחסים שבין בעל ואשתו, והשקיעו עמל רב בהכנתו. חילם לאורייתא, ויהי רצון שיזכו להמשיך ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים, להגדיל תורה ולהאדירה, לאורך ימים טובים.